

МУЗИКАЛНА ТЕОРИЯ MUSICAL THEORY

Дискант и контрапункт – понятия и процес според „Ясно и леко въведение в практическата музика“ на Томас Морли. Теоретични бележки и превод

Явор Генев*

Резюме: Томас Морли публикува своя трактат, озаглавен „Ясно и леко въведение в практическата музика“, през 1597 в Лондон. Той го разпределя в три дяла, застъпващи основни знания за музика и нейното практическо овладяване. Вторият дял е посветен на т. нар. дискант, който в този случай означава уменията да се импровизира нов глас върху вече съществуващ напев, най-често от монодийния литургичен репертоар. Настоящият материал разглежда тази практика и условията за усвояването ѝ на база на трактата „Ясно и леко въведение в практическата музика“ от Томас Морли, като същевременно се стреми да я впише в по-широк исторически контекст, облягайки се на авторитети от приблизително едно столетие преди него. В тази посока се обсъждат циркулиращите през късния XV и XVI век сродни понятия *контрапункт* и *cantare super librum*. Цели се възможно по-ясно и пълноценно разкриване на дисканта в края на шестнадесетото столетие чрез превод на основна част от трактата на Морли, съпътствана от въстъпителни теоретични бележки и коментари.

Ключови думи: *дискант, контрапункт, трактат, превод, Ренесанс, теория*

* Доц. д-р Явор Генев – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата, Българска академия на науките; e-mail: yavor.genov@artstudies.bg

Литература / Bibliography

Христов, Димитър (1982). Към теоретичните основи на мелодиката. Т. 2. София: Музика, 1982 [Hristov, Dimitar (1982). Kam teoretichnite osnovi na melodikata. T. 2. Sofia: Muzika, 1982].

Царлино, Джозефо – Явор Конов, превод (1558 / 2003). Изкуството на контрапункта. София: Музикално общество „Васил Стефанов“, 2003 [Zarlino, Gioseffo – Yavor Konov, translation (1558 / 2003). Izkustvoto na kontrapunkta. Sofia: Muzikalno obshestvo “Vasil Stefanov”, 2003].

Bent, Margaret (2002). Counterpoint, Composition and *Musica Ficta*. New York: Routledge, 2002.

Bermudo, Juan (1555). El libro llamado Declaración de instrumentos musicales. Seville, 1555.

Blackburn, Bonnie J. (1987). On Compositional Process in the Fifteenth Century. – In: *Journal of the American Musicological Society*, Vol. 40, 1987, No. 2, pp. 210 – 284.

Bradshaw, Murray C. (2001). Falsobordone. – In: *Grove Music Online*, 2001. [https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000009273?_start=1&pos=2&q=f](https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000009273?_start=1&pos=2&q=fauxbourdon&search=quick&source=omo_gmo)auxbourdon&search=quick&source=omo_gmo (26.02.2025).

Bukofzer, Manfred (1936). Geschichte des englischen Diskants und des Fauxbourdons nach den theoretischen Quellen. Strassburg: Heitz & Co., 1936.

Campion, Thomas – Christopher R. Wilson, ed. (2003). A New Way of Making Fowre Parts in Counterpoint and Rules How to Compose by Giovanni Coprario (edited by). Ashgate Publishing, 2003.

Coclicus, Adrianus (1552). Compendium musices. Norimbergae, 1552.

Crocker, Richard (1962). Discant, Counterpoint, and Harmony. – In: *Journal of the American Musicological Society*, Vol. 15, 1962, No. 1, pp. 1 – 21.

Dean, Jeffrey (2001). Cantus planus [planus cantus; musica plana]. – In: *Grove Music Online*, 2001. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000004798> (26.02.2025).

Fitch, Fabrice (2000). Cambridge Introduction to Music. Renaissance Polyphony. Cambridge University Press, 2000.

Gafurius, Franchinus – Irwin Young, trans. ed. (1496 / 1969). The *Practica musicae* of Franchinus Gafurius. Wisconsin University Press, 1969.

Kenney, Sylvia W. (1959). “English Discant” and Discant in England. – In: *The Musical Quarterly*, Vol. 45, 1959, No. 1, pp. 26 – 48.

Morley, Thomas (1597). *A Plaine and Easie Introduction to Practicall Musicke*. London, 1597.

Morley, Thomas – Harman, R. Alec, ed. (1963). *A Plain and Easy Introduction to Practical Music*. New York: W. W. Norton & Company Inc. Publishers, 1963.

Ornithoparcus, Andreas – Dowland, John (1609). *Andreas Ornithoparcus His Micrologus, or Introduction: Containing the Art of Singing*. London, 1609.

Sanders, Ernest H., Peter M. Lefferts (2001). Discant [descant, descaunt(e), deschant, deschaunt(e), dyscant; verb: discanten] (II. English discant). – In: *Grove Music Online*, 2001. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000007839> (26.2.2025).

Tinctoris, Johannes (1477). *De arte contrapuncti* (1477). – In: *Early Music Theory*. Johannes Tinctoris. *Complete Theoretical Works*. <https://earlymusictheory.org/Tinctoris/texts/deartecontrapuncti/> (2.04.2024).

Tomova, Kalina (2025). Faburden and fauxbourdon in the 15th-century carol. – In: *Early Music*, 2025, pp. 1 – 14. <https://academic.oup.com/em/advance-article-abstract/doi/10.1093/em/caaf013/8128236?redirectedFrom=fulltext&login=false> (14.5.2025).

Trowell, Brian (1959). Faburden and Fauxbourdon. – In: *Musica Disciplina*. American Institute of Musicology, Vol. 13, 1959, pp. 43 – 78.

Vicentino, Nicola (1555). *L'antica musica ridotta alla moderna prattica*. Roma, 1555.

Vicentino, Nicola – Maria Rika Maniates, trans. (1996). *Ancient Music Adapted to Modern Practice*. Yale University Press, 1996.

Walker, Paul M. (2001). Fugue (2.ii.). – In: *Grove Music Online*. 2001. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000051678> (1.11.2023).

Walker, Paul Mark (2000). *Theories of Fugue from the Age of Josquin to the Age of Bach*. University of Rochester Press, 2000.

Wegman, Rob C. (1996). From Maker to Composer: Improvisation and Musical Authorship in the Low Countries, 1450 – 1500. – In: *Journal of Musicological Society*, Vol. 49, 1996, No. 3, pp. 409 – 479.